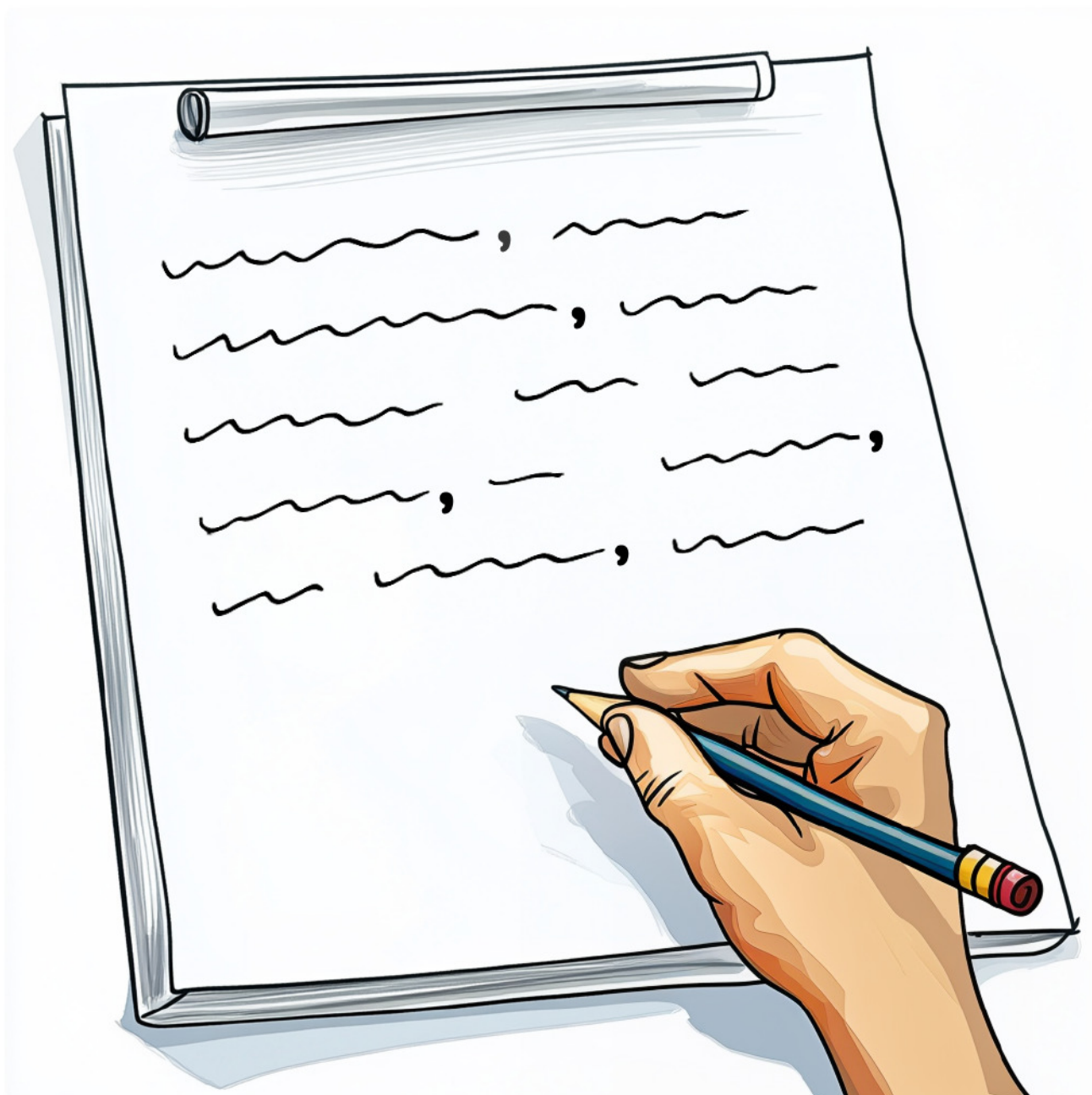

Komma

Dansk

Navn: _____

Klasse: _____

Indholdsfortegnelse

Udsagnsled og grundled	2 - 3
Komma mellem helsætninger	4
Find ledsætningen	5 - 6
Startkomma	7 - 8
Slutkomma	9
Komma ved selvstændige sætningsdele	10
Sæt komma i teksten	11

Sæt O og X i sætningerne.

Sæt O under udsagnsleddet og X under grundledet som i eksemplet på forrige side.

1. Indtil videre er alt gået efter planen.
2. Den hemmelighed må du endelig ikke fortælle videre.
3. Pigerne har siddet i solen hele eftermiddagen.
4. Alle bør hjælpe hinanden.
5. En af pigerne fra din klasse har haft ringet til dig.
6. Hun har allerede drukket to flasker sodavand.
7. Hvorfor skal I altid larme sådan?
8. Den lille pige har slået hul på sit knæ.
9. Sidste sommer var hele familien på Mallorca.
10. Kunne du drikke en kop te?
11. Nu har Agnes snart frokostpause.
12. Vil du med mig til festival i ferien?
13. Min telefon er lige gået i stykker igen.
14. Phillip kører en tur i sin nye bil.
15. Hele familien rejste til Paris i går.
16. Sidste nat kunne Laura se en meteorstorm.
17. Hele hvalpekuldet blev født med blå øjne.
18. Sangeren skriver ikke altid sine tekster selv.
19. Min mor har lavet en gåsesteg til juleaften.
20. Vores blå mandag blev fejret i en forlystelsespark.

Komma mellem helsætninger

En helsætning er en sætning, der kan stå alene. Man sætter som oftest punktum mellem helsætninger: **Solen skinner. Det er dejligt.**

X O X O

Sommetider kan to helsætninger dog høre så tæt sammen, at det er nok at adskille dem med et **komma**. Når to helsætninger er adskilt af et komma, er de som regel forbundet med et bindeord såsom *og*, *eller* eller *men*. Kommaet skal stå **foran** bindeordet:

Solen skinner, og fuglene synger.

X O X O

Nogle gange hører der to udsagnsled (O) til det samme grundled (X), og så skal der ikke være et komma: **Fuglene synger og kvidrer.**

X O O

Hvis man satte et komma foran bindeordet og her, ville man adskille det sidste udsagnsled (*kvidrer*) fra det grundled (*fuglene*), det hører til.

Sæt kommaer, der hvor de mangler. Der skal maks. være et komma på hver linje. Sæt evt. O og X for at gøre det lettere at sætte kommaerne rigtigt.

1. Han går ud og tømmer postkassen.
2. Hun havde købt en ny bluse og den passede perfekt.
3. Vil du have te eller vil du have kaffe?
4. Jakob smurte sig en mad og tog den med ind til bordet.
5. Jeg ringer til dig senere og så kan vi aftale nærmere.
6. Mor bager boller og resten af familien sover længe.
7. Jeg husker det tydeligt men han har glemt det.
8. Hun vågner med et sæt og kigger på vækkeuret.
9. Ida sætter håret og kigger sig i spejlet.
10. Vi havde travlt men heldigvis nåede vi det.

Find ledsætningen

For at kunne sætte kommaer korrekt skal man vide, hvad en ledsætning er, og hvordan man finder den. En **ledsætning** er en sætning, som er et led i en anden sætning. Det betyder, at den ikke kan stå alene.

Når man skal finde ledsætningen, kan man bruge **ikke-prøven**:

I en ledsætning står leddene i en anden rækkefølge end i en hovedsætning. Derfor kan man finde ud af, om det er en ledsætning, ved at sætte et "ikke" ind i sætningen og se, hvor det placeres:

Hvis man kan sætte et "ikke" ind **efter både** grundledet (X) og udsagnsleddet (O), er det en hovedsætning:

Det går godt. →

X O

*Det går **ikke** godt.*

X O

Hvis man kan sætte "ikke" ind **mellem** grundledet (X) og udsagnsleddet (O), er det en ledsætning:

Hun fortæller, at det går godt. →

X O

*Hun fortæller, at det **ikke** går godt.*

X O

Vær opmærksom på, at ledsætningen også kan stå før hovedsætningen:

Når man fryser, skal man tage jakke på. →

X O O X

*Når man **ikke** fryser, skal man **ikke** tage jakke på.*

X O O X

Sæt en streg under ledsætningerne. Der er én ledsætning på hver linje.

1. Kun hvis du går med, tør jeg.
2. Du er min bedste ven, uanset hvad der sker.
3. Drengen bliver rasende, når han ikke får sin vilje.
4. Inden du låser, skal jeg lige hente min taske.
5. Det er ikke til at vide, hvad der sker i morgen.
6. Inden vi går, skal jeg lige hente min taske.
7. Det er ligemeget, hvad du siger.
8. Når du cykler, skal du se dig for.
9. Hun græd, fordi han tog afsted.
10. Når det sner, skal du tage din hue og dine handsker på.
11. Eleverne lytter, når læreren taler.
12. Kvinden fortalte, hvad der skete.
13. Når han har brug for det, hjælper hun ham.
14. Jeg synes, du skal ringe til Mads.
15. Da jeg er den ældste, bestemmer jeg.
16. Jeg nåede heldigvis til stationen, inden toget kørte.
17. Kan du ikke se, at det er en dum diskussion?
18. Lars fortæller, at han har fået nyt job.
19. Da den ældre dame var yngre, dyrkede hun meget sport.
20. Jeg bliver altid bange, når jeg ser den uhyggelige film.

Startkomma

Det er valgfrit, om man vil sætte startkommaer eller ej. Startkommaer er kommaer foran ledsætninger. Man sætter startkommaerne for at vise, hvor en ledsætning begynder, men sommetider kan det være svært at se, hvor det er. Der er dog forskellige ord, som ofte indleder en ledsætning, bl.a. *at* og *hv*-ord – det er dog vigtigt at huske, at det ikke altid gælder.

Startkomma foran "at"

Selvom man sætter startkomma, er det ikke altid, at der skal være komma foran "at". Det er nemlig ikke altid, at "at" efterfølges af en ledsætning.

Der skal kun være startkomma foran "at", når det står først i en sætning. En **sætning** har et grundled (X) og et udsagnsled (O):

*Jeg lover, **at jeg skynder** mig hjem.*

X O

Der skal **ikke** være startkomma foran "at", når det efterfølges af et udsagnsord i navnemåde. Det er nemlig ikke en sætning, da der ikke er et grundled og et udsagnsled:

*Jeg lover **at skynde** mig hjem.*

Sæt startkommaer. Der skal maks. være et komma på hver linje.

1. Jeg har slet ikke lyst til at tage afsted.
2. Hvorfor har du ikke fortalt at du har fået en kæreste?
3. Hun lover at give besked i god tid.
4. Kan du huske at vi har været her før?
5. Jeg har altid været dårlig til at huske navne.
6. Det er ikke nemt at huske det hele.
7. Kan du se at jeg er blevet klippet?
8. Hun sagde til mig at hun havde savnet mig.
9. Jeg kan se at hunden er glad.
10. Det er vigtigt at du kun lukker døren på klem.

Startkomma foran hv-ord

I tekster med hv-ord kan det nogle gange være svært at se, hvor ledsætningen begynder. Her er et eksempel:

Jeg har undersøgt hvor mange muligheder der er.

Her kan man godt komme i tvivl om, hvor mange kommaer der skal være, og hvor det eller de skal stå.

Når man har hv-ord som *hvor*, *hvad*, *hvilke* og *hvem* i starten af en ledsætning, skal kommaet stå **foran** hv-leddet, da det er her, ledsætningen starter.

Man har **ikke** komma foran det *der*, der sommetider står længere fremme i sætningen. Sætningen fra eksemplet skal altså se sådan ud:

Jeg har undersøgt, hvor mange muligheder der er.

Sæt startkommaer, der hvor de mangler.

1. Jeg ved ikke hvor mange gange jeg har spurgt dig.
2. Har du en liste over hvem der kommer på mandag?
3. Jeg går ikke op i hvis skyld det er.
4. Hun overvejer hvilken af de to kjoler hun vil have på.
5. Jeg er nervøs for hvordan det kommer til at gå.
6. Jeg så ikke hvem der tog den sidste småkage.
7. Ved du hvilken nøgle der passer i den her dør?
8. Vi har ikke besluttet hvilket land vi vil rejse til.
9. Jeg har skrevet ned hvis tur det er.
10. Han spørger hvordan vi skal komme hjem.

Slutkomma

Det er valgfrit, om man vil sætte startkommaer, men uanset om man sætter startkommaer eller ej, skal der dog altid sættes **komma efter ledsætninger**, såkaldt slutkomma.

I denne øvelse er de valgfri startkommaer markeret sådan: (,)

Nogle gange står ledsætningen inde i hovedsætningen:

*Han fortæller(,) **hvad der skal ske**, og gennemgår dagens plan.*

Andre gange står ledsætningen før hovedsætningen:

***Hvis det regner**, bliver vi hjemme.*

Nogle gange kan en ledsætning være led i en anden ledsætning, så man har to ledsætninger efter hinanden. Hvis man sætter startkomma, skal der være komma efter hver af dem. Hvis ikke, skal der kun komma efter den sidste:

***Hvis det regner(,) når vi skal afsted**, bliver vi hjemme.*

Tip: Du kan bruge ikke-prøven til at finde ledsætningerne (se side 5).

Sæt slutkommaer. Der skal maks. være et komma på hver linje.

1. Alt afhængigt af hvordan vejret bliver holder vi festen udendørs.
2. Den opgave(,) vi skal aflevere i næste uge er jeg allerede færdig med.
3. Hvad vi skal lave er helt op til dig.
4. Da vækkeuret ringede var jeg stadig træt.
5. Hvis du har set de papirer(,) der lå her i går må du lige sige til.
6. Når du siger(,) du vil komme regner jeg med det.
7. Jeg sagde(,) at det var min jakke og tog den.
8. Om det er gået godt er jeg spændt på at høre.
9. Han står tidligt op(,) når han har fri og nyder en rolig morgen.
10. Hvad end du har lyst eller ej skal du gøre det.

Komma ved selvstændige sætningsdele

Man sætter komma ved ord og sætningsdele, der står med en vis selvstændighed i sætningen. De vil kunne udelades af sætningen, uden at den bliver meningsløs. Kommaerne her vil som regel kunne udskiftes med en tankestreg eller en parentes.

Der findes flere forskellige typer selvstændige sætningsdele:

Navnetillæg

- *Min farmor, Birgit, har det godt.*
- *Vi besøgte Sveriges hovedstad, Stockholm.*

Udråb

- *Ja, lad os det.*
- *Vær nu stille, for søren!*

Forklaringer og præciseringer

- *Turen var aflyst, bl.a. på grund af regn.*
- *Drys nødder over salaten, fx mandler, og server straks.*

Tiltaleord

- *Vil du hjælpe mig, Lis?*
- *Tak for i dag, ven!*

Spørgende tilføjelser

- *Du har ikke fortalt det til ham, vel?*
- *Hun kommer da, ikke?*

Parentetiske ledsætninger

- *Gitte, der har boet her længe, skal flytte.*
- *Vi har, som du måske hørte, truffet en beslutning.*

Sæt kommaer, der hvor de mangler.

1. Min veninde der i øvrigt lige er flyttet tilbage til byen har jeg gået i skole med.
2. Tilsæt selv toppings efter ønske fx nødder eller bær.
3. Jeg kan muligvis låne dig en oplader.
4. Danmarks nordligste by Skagen er et yndet turistmål.
5. Du har slet ikke overvejet at spørge ham?
6. Du har ikke overvejet at spørge ham eller hvad?
7. Jeg er vild med tropiske frugter især ananas.
8. Filmen som jeg allerede har set et par gange bliver jeg aldrig træt af.
9. Jeg har som du måske har hørt fået nyt job.
10. Han blev hjemme bl.a. fordi han var lidt sløj.

Sæt komma i teksten

I denne øvelse skal du sætte kommaer i en hel tekst. Du bestemmer selv, om du vil sætte startkommaer eller ej. Du skal bruge alle de kommaregler, du har lært i de tidligere øvelser:

Komma mellem helsætninger

Solen skinner, og fuglene synger.

Komma efter ledsætninger (slutkomma)

Hvis det regner, bliver vi hjemme.

Komma ved selvstændige sætningsdele

Turen er aflyst, bl.a. på grund af regn.

Valgfrit komma foran ledsætninger (startkomma)

Jeg lover(,) at jeg skynder mig hjem.

Sæt kommaer i teksten.

Vælg, om du vil sætte startkomma eller ej:

☐ Jeg sætter startkomma.

☐ Jeg sætter **ikke** startkomma.

Vi kender det allesammen og de fleste af os bruger det hver dag. Det er efterhånden blevet så integreret i vores hverdag at vi slet ikke lægger mærke til hvor afhængige vi faktisk er af det. Det vi taler om er selvfølgelig internettet.

I begyndelsen var internettet forbeholdt universiteter og større arbejdspladser men det blev hurtigt meget mere udbredt end man havde regnet med. Det ses også tydeligt på statistikkerne. I 1996 brugte omkring 12 % af danskerne internettet i gennemsnit to timer om ugen men det var kun et fåtal der havde adgang til internettet hjemmefra. Det foregik via et modem som var koblet på telefonnettet.

Blot ti år senere var der næsten 80 % af danskerne der havde internet i hjemmet og i dag er stort set alle i den danske befolkning aktive på internettet mindst en gang om ugen.